

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-669-0-29>

**PARADIPLOMACY AS A GOVERNANCE INSTRUMENT
IN CONDITIONS OF WAR CRISIS: THE ROLE OF SUBNATIONAL
ACTORS IN UKRAINE'S FOREIGN POLICY STRATEGY**

**ПАРАДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВРЯДУВАННЯ
В УМОВАХ ВОЄННОЇ КРИЗИ: РОЛЬ СУБНАЦІОНАЛЬНИХ
АКТОРІВ У ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІЙ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ**

Mezhenska O.

*PhD in Political Science,
Associate Professor, Department
of Political Science and International
Relations,
Luhansk Taras Shevchenko National
University
Poltava, Ukraine*

Меженська О. В.

*кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та
міжнародних відносин,
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна*

Сучасна система міжнародних відносин зазнає глибоких трансформацій під впливом глобалізації, розвитку мережових форм управління, появи нових акторів зовнішньої політики та ескалації збройних конфліктів, що зумовлює доповнення традиційної дипломатії альтернативними інструментами міжнародної взаємодії.

Парадипломатія – це діяльність субнаціональних акторів (регіонів, міст, місцевих органів влади) у сфері міжнародних відносин [7; 8], яку І. Духачек визначає як «міжнародні (зовнішні, транснаціональні, транскордонні) зв'язки субнаціональних (нецентральних, регіональних, місцевих) органів влади» [12, с. 5]. Загалом, у сучасній політичній науці сформовано значний теоретико-прикладний доробок із цієї проблематики, що відображає зростання наукового інтересу до ролі субнаціональних акторів у міжнародних процесах (зокрема як глобальних гравців і в контексті ретериторіалізації), що узгоджується з напрацюваннями вітчизняних дослідників таких як: А. Аміров [1], І. Головка [7], Т. Грачевська [8], і підтверджує обґрунтованість розгляду місцевого самоврядування як активного суб'єкта міжнародної взаємодії.

Формування парадипломатії пов'язане із трансформацією системи міжнародних відносин, у якій держава перестає бути єдиним актором глобальної політики. Розвиток урбанізації, економічної інтеграції та інформаційних технологій сприяв появі нових каналів міжнародної комунікації. У цьому контексті активно розвиваються такі форми

дипломатичної діяльності, як публічна дипломатія, електронна дипломатія та так звана «дипломатія без дипломатів»

Реформа децентралізації в Україні [11] стала визначальним чинником розвитку парадипломатії, оскільки посилення ролі органів місцевого самоврядування створило інституційні передумови для активізації їхньої міжнародної діяльності. У наслідок цього міста і регіони розгорнули системну практику встановлення партнерських відносин із закордонними суб'єктами [4; 5] через участь у міжнародних організаціях, міжрегіональних проєктах і мережах муніципального співробітництва [9], зокрема в межах United Cities and Local Governments (UCLG), до якої входять українські асоціації органів місцевого самоврядування [2], що забезпечує їхню інтеграцію до глобальних політико-економічних процесів і водночас підсилює парадипломатію як інструмент реалізації національних інтересів через залучення міжнародних ресурсів, інвестицій та гуманітарної допомоги на локальному рівні.

Зокрема Б. Андрійв вказує на міжмуніципальне співробітництво, так звані побратимські зв'язки, що забезпечують культурний, економічний та освітній обмін. Показовим є приклад тривалої співпраці між Ужгородом і американським містом Корвалліс, яка сприяє розвитку локальних ініціатив, а також обмін інноваційними практиками, зокрема впровадження європейськими містами рішень у сфері сталого розвитку (від розвитку велосипедної інфраструктури до енергоефективних технологій), що в сукупності засвідчує позитивний вплив міжнародної співпраці на підвищення якості життя на місцевому рівні [3].

В умовах збройної агресії Росії проти України, що набула форми повномасштабної війни, відбулося суттєве переосмислення ролі субнаціональних акторів у системі міжнародних відносин, що актуалізувало концепцію багаторівневого врядування (multi-level governance). У рамках цієї концепції поряд із центральними органами державної влади зростає значення органів місцевого самоврядування та регіональних інститутів як альтернативних каналів зовнішньої взаємодії, що реалізується через парадипломатичні практики, міжрегіональні й міжмуніципальні партнерства, участь у міжнародних мережах, а також пряму взаємодію з іноземними урядами, донорами та міжнародними організаціями.

Інтенсифікація міжнародної активності місцевих і регіональних суб'єктів зумовила формування стійких горизонтальних мереж співпраці, які виконують функції мобілізації ресурсів, гуманітарної підтримки та інституційного розвитку. Відтак, парадипломатія поступово інтегрується в архітектуру публічного врядування як комплементарний механізм державної дипломатії, посилюючи

зовнішньополітичну суб'єктність України та її адаптивність в умовах воєнно-політичної нестабільності.

Функціонально парадипломатія охоплює мобілізацію міжнародної підтримки через партнерські відносини із закордонними громадами, що забезпечує залучення гуманітарних, фінансових і технологічних ресурсів. Водночас вона сприяє розвитку транснаціональних мереж солідарності між містами, поширенню інформації про ситуацію в Україні та формуванню її міжнародного іміджу засобами муніципальної та публічної дипломатії. Окремим напрямом є розвиток економічної та інвестиційної співпраці, спрямованої на відновлення інфраструктури та підтримку регіонального розвитку.

Парадипломатія відіграє важливу роль і у процесі європейської інтеграції України. Через міжнародні контакти на рівні міст і регіонів відбувається поширення європейських стандартів управління, демократичних практик та принципів місцевого самоврядування[6]. Місцеві громади стають активними учасниками міжнародних процесів, що сприяє формуванню європейської ідентичності та зміцненню зв'язків України з європейським політичним простором [10].

Зазначене дає підстави стверджувати, що у воєнних умовах парадипломатія стає важливим елементом системи врядування, що забезпечує взаємодію між різними рівнями влади та міжнародними партнерами.

Разом з тим, парадипломатія може набувати і дезінтеграційного виміру. Зокрема, в умовах російської агресії окремі українські міста розірвали партнерські відносини з містами Російської Федерації, що відображає політичну позицію органів місцевого самоврядування та їх узгодженість із загальнодержавною зовнішньополітичною лінією.

Отже, парадипломатія постає як структурно значущий інструмент багаторівневого врядування в умовах трансформації сучасної міжнародної системи та в контексті воєнної кризи набуває особливої функціональної ваги, забезпечуючи розширення міжнародної взаємодії і мобілізацію зовнішньої підтримки. При цьому вона не підміняє державну дипломатію, а виступає її комплементарним елементом, підвищуючи ефективність зовнішньополітичної діяльності шляхом диверсифікації каналів міжнародної взаємодії. У перспективі розвиток муніципальної дипломатії може стати одним із ключових чинників європейської інтеграції України, її післявоєнного відновлення та зміцнення позицій у глобальному політичному й економічному просторі.

Література:

1. Аміров А. О. Парадипломатія в зовнішньополітичному виборі України: «П'яте колесо» чи акселератор європейської інтеграції?

Політикус. 2021. Вип. 4. С. 14–19. DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-4.2>

2. АМУ на засіданні всесвітньої організації «Об'єднані міста та місцеві влади» повідомила про злочини військових рф проти мирного населення України. *Вебсайт Асоціація міст України*. URL: <https://auc.org.ua/novyna/amu-na-zasidanni-vsvesvitnoyi-organizaciyi-obyednani-mista-ta-miscevi-vlady-povidomyla-pro>

3. Андріїв Б. Є. Новий муніципалізм: глобальна «політика на основі місця». *Політикус*. 2022. № 5. С. 93–104. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-5.1>

4. Білоцерківська О. Реформа децентралізації в Україні та ініціатива «Східного партнерства»: співпраця у розвитку локальних демократій. *Вісник Львівського університету*. 2024. Вип. 54. С. 173–182. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.54.20>

5. Висновок щодо «Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» Centre of expertise for multilevel governance. м. Страсбург, 3 грудня 2024 року SEMG/PAD(2024)6. 14 с. URL: <https://rm.coe.int/cemg-pad-2024-6-ua-reform-concept-ukr-final/1680b2b51a>

6. Возненко Л. В. Основи функціонування місцевого самоврядування за європейськими стандартами. *Політикус*. 2024. Вип. 1. С. 33–38. DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-1.5>

7. Головка Іван. Парадипломатія субнаціональних акторів: потенціал та форми реалізації. *Грані*. 2016. Вип № 11 (139). URL: <https://www.readcube.com/articles/10.15421%2F1716117>

8. Грачевська Т.О. Парадипломатія як складова процесів регіоналізації на сучасному етапі. *Грані*. 2014. Вип. № 12 (116). С. 77–82.

9. «Мости довіри»: відбудова України шляхом партнерства з муніципалітетами країн ЄС (2022–2024). Децентралізація. URL: <https://decentralization.ua/news/19267?page=15>

10. Політика згуртованості. ЄС та Україна. Аналітична записка. Децентралізація. Інститут громадянського суспільства. 16.07.2024. URL: <https://decentralization.ua/news/18332?page=8>

11. Реформа децентралізації. Урядовий портал. <https://www.kmu.gov.ua/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>

12. Duchacek I. The territorial dimension of politics: within, among, and across nations. New York : Routledge, 2019. 328 p.